

Онищенко О. А.
канд. наук з держ. упр.,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна
ORCID: 0000-0002-3009-3856;

Ярошкіна В. О.
студентка факультету менеджменту
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна
ORCID: 0009-0000-9353-5546

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні українські підприємства функціонують у складному та динамічному глобальному економічному середовищі, яке характеризується швидкими технологічними змінами, інтеграційними процесами, загостренням конкуренції та впливом міжнародних економічних криз. В умовах відкритої економіки, коли міжнародна торгівля, інвестиційні потоки та цифровізація стають визначальними факторами успішності бізнесу, підприємства мають адаптуватися до нових реалій, впроваджувати інновації та застосовувати сучасні стратегії управління.

Глобалізація створює як можливості, так і виклики для вітчизняних компаній. Вона відкриває доступ до нових ринків, капіталу, технологій та передових практик ведення бізнесу. Водночас українські підприємства змушені долати численні бар'єри, серед яких – високий рівень конкуренції, нестабільність світових фінансових ринків, геополітичні ризики та необхідність адаптації до міжнародних стандартів.

Глобалізація є ключовим чинником, який суттєво змінює підходи до стратегічного розвитку підприємств. Під її впливом змінюються моделі управління, структури ринків, а також конкуренція. Ця робота досліджує, як глобалізаційні процеси впливають на стратегії підприємств, зокрема через інтеграцію міжнародних ринків, впровадження інновацій та адаптацію до нових викликів.

Важливо розуміти, що зміни у глобальному середовищі змушують підприємства враховувати нові ризики: політичні санкції, економічну нестабільність та екологічні виклики. Відповідно, підприємства переглядають свої стратегії розвитку, інтегруючи гнучкість і стійкість. Інноваційний розвиток стає основою стратегічного планування у сучасних умовах.

Головним чинником забезпечення стійкості підприємств у змінних внутрішніх та глобалізаційних умовах є обґрунтована стратегія розвитку. Стратегія розвитку підприємства повинна передбачати забезпечення не лише існування підприємства та збереження його позицій на ринку, а й більш ефективне використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, оптимізацію асортименту продукції чи послуг, максимальну віддачу вкладеного капіталу та задоволення потреб споживачів.

Зрозуміло, що стратегія розвитку підприємства має враховувати можливі негативні ситуації та передбачати розробку заходів їх нейтралізації, щоб забезпечити адаптацію до нових умов. За таких умов для українських промислових підприємств актуалізується питання не просто виживання в умовах війни, а й розробка та реалізація стратегії подальшого повоєнного відтворення та розвитку в умовах глобалізації.

Глобалізація сприяє відкриттю кордонів для міжнародної торгівлі, що забезпечує доступ до нових ринків і збільшення кількості конкурентів. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища стає важливим інструментом антикризового управління, оскільки глобалізація підвищує волатильність ринків [1, с.107].

Умови глобалізації стимулюють підприємства інвестувати в інновації для збереження конкурентоспроможності. ІТ-рішення стають необхідними для оптимізації бізнес-процесів та інтеграції з глобальними ланцюгами постачання. Як зазначено в дослідженнях, стратегічна інтеграція технологій дозволяє компаніям підвищити ефективність управління та залучати міжнародні інвестиції [2].

Українські підприємства успішно інтегруються у глобальне економічне середовище, розвиваючи нові напрями експорту, залучаючи інвестиції та впроваджуючи передові технології. Водночас для збереження конкурентоспроможності компаніям необхідно постійно адаптуватися до змін, модернізувати виробництво та відповідати міжнародним стандартам.

Сьогодні українські компанії відчують як позитивний, так і негативний вплив глобалізації. До ключових переваг інтеграції у світову економіку належать:

- розширення ринків збуту – вихід на міжнародні ринки дозволяє підприємствам збільшувати обсяги виробництва та експорту, знижувати залежність від внутрішнього попиту;
- доступ до іноземних інвестицій – глобальні інвестори можуть вкладати кошти у вітчизняні підприємства, сприяючи модернізації виробництва та розвитку нових технологій;
- запозичення передових технологій та управлінських практик – українські компанії мають можливість впроваджувати найкращі світові рішення у сфері цифровізації, автоматизації та корпоративного управління.

Водночас глобальна конкуренція змушує українські підприємства шукати ефективні способи підвищення продуктивності, покращення якості продукції та оптимізації витрат. Для багатьох компаній особливим викликом є необхідність відповідати міжнародним стандартам якості, екологічним нормам та вимогам сертифікації.

Щоб успішно функціонувати в умовах глобалізації, вітчизняні компанії застосовують різні стратегії адаптації:

1. Диверсифікація експорту – українські виробники прагнуть зменшити залежність від одного ринку, виходячи на нові географічні напрями. Наприклад, після скорочення торгівлі з ринками СНД багато українських компаній почали активніше експортувати продукцію до ЄС, Азії та Близького Сходу.

2. Інноваційний розвиток та цифровізація – впровадження новітніх технологій, автоматизація виробництва та розвиток e-commerce дозволяють підвищити конкурентоспроможність українських компаній. Так, український IT-сектор демонструє високі темпи зростання завдяки активній інтеграції у глобальний ринок аутсорсингових послуг.

3. Відповідність міжнародним стандартам – сертифікація продукції за стандартами ISO, HACCP та іншими міжнародними вимогами дозволяє українським виробникам успішно конкурувати на світових ринках. Наприклад, аграрні підприємства, що впровадили сертифікацію Global G.A.P., отримують доступ до європейських ринків.

4. Адаптація до міжнародних логістичних ланцюгів – ефективна інтеграція у глобальні логістичні системи дозволяє підприємствам оптимізувати постачання та скорочувати витрати. Важливим кроком стало розширення можливостей морських портів України, що сприяє зростанню експорту зернових, металопродукції та інших товарів.

5. Розвиток партнерських відносин та міжнародних альянсів – кооперація з іноземними компаніями та участь у глобальних виробничих мережах дозволяє українським підприємствам отримувати нові можливості для розвитку. Наприклад, у машинобудівній сфері українські заводи стають постачальниками комплектуючих для європейських автомобільних концернів.

Попри численні можливості, українські компанії стикаються з низкою викликів, що ускладнюють їхню інтеграцію у глобальну економіку, наприклад:

- Нестабільність регуляторного середовища – часті зміни законодавства, податкової політики та митних правил створюють додаткові ризики для ведення бізнесу.

- Конкуренція з боку міжнародних корпорацій – великі транснаціональні компанії мають значні фінансові та технологічні переваги, що ускладнює боротьбу за ринки.

- Геополітичні ризики та санкційні обмеження – економічна нестабільність та міжнародні санкції можуть впливати на зовнішньоторговельні зв'язки українських підприємств.

- Дефіцит кваліфікованих кадрів – міграція фахівців та «витік мізків» призводять до кадрового голоду, що впливає на інноваційний потенціал підприємств.

Тим не менш, українські підприємства мають і значний потенціал для розвитку у глобальному економічному середовищі. Деякі перспективні напрями включають:

- Збільшення частки високотехнологічного експорту – розвиток IT, біотехнологій, альтернативної енергетики та інших інноваційних секторів може підвищити конкурентоспроможність України.

- Розвиток «зеленої» економіки – глобальний тренд на екологічну відповідальність відкриває можливості для українських підприємств у сферах відновлюваної енергетики, переробки відходів та екологічно чистого виробництва.

- Поглиблення співпраці з ЄС та міжнародними організаціями – інтеграція в європейські ринки, отримання грантів та інвестиційних ресурсів сприятиме модернізації підприємств та покращенню їхньої конкурентоспроможності.

Таким чином, глобалізація значно впливає на стратегічний розвиток підприємств, змушуючи їх адаптуватися до швидких змін. Інновації, гнучкість і соціальна відповідальність стають вирішальними для збереження конкурентоспроможності у глобальному середовищі. Успішна інтеграція цих елементів дозволяє підприємствам не лише виживати, а й процвітати у нових умовах.

В цілому, функціонування вітчизняних підприємств у глобальному економічному середовищі передбачає адаптацію до нових викликів, використання інновацій та активну інтеграцію у світові ринки. Глобалізація відкриває значні можливості для зростання, проте водночас вимагає підвищення конкурентоспроможності, впровадження сучасних управлінських стратегій та ефективного використання міжнародних ресурсів. Українські підприємства, які здатні швидко адаптуватися до змін та впроваджувати передові бізнес-моделі, мають всі шанси на успіх у міжнародному економічному просторі.

Список використаних джерел

1. Біденко К. Р. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємства як інструмент антикризового управління. *Управління розвитком*. 2012. № 12. С. 107–109.
2. Погорілий А. Нові підходи в управлінні IT. *ЕБА*. 2017. URL: <https://eba.com.ua/article/novi-pidhody-v-upravlinni-abo-yak-biznes-tsili-povyazani-z-protsesamy/> (дата звернення: 30.03.2025).